

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.06.110>

РЕЄСТРАЦІЙНА АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦІЇ ЯК ФОРМА КОНТРОЛЮ ЗА ОБІГОМ ЦИВІЛЬНОЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Хвостовцов С.О.,

ад'юнкт

Дніпровського державного університету внутрішніх справ

Хвостовцов С.О. Реєстраційна адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції як форма контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї.

У статті висвітлено питання щодо реєстраційної діяльності поліції в сфері обігу зброї. Здійснено аналіз дотичних до предмету дослідження понять «реєстрація», «адміністративно-юрисдикційна діяльність», «обіг зброї», розкрито їх зміст.

Здійснено аналіз наявних наукових досліджень та норм законодавства, що регулюють реєстрацію цивільної вогнепальної зброї в Україні. Визначено поняття «реєстраційної адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції у сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї», виокремлено ознаки та характерні риси такої діяльності.

Установлено, що реєстраційна адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції є невід'ємною частиною державного контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї. Ця діяльність спрямована на запобігання незаконному обігу зброї, зменшення кількості злочинів, пов'язаних із її використанням, та забезпечення безпеки громадян.

Визначено, що для забезпечення ефективності здійснення реєстраційних процедур в сфері обігу зброї важливим є формування теоретичної бази та нормативно-правового регулювання для якісного здійснення таких процедур. в нормативно-правових актах закріплений порядок реєстрації зброї, а також відповідних об'єктів, що знаходяться у власності юридичних осіб.

Встановлено, що головними цілями реєстрації є облік і контроль (збір і зберігання інформації для ведення обліку та контролю), засвідчення дійсності (підтвердження існування та легітимності об'єктів реєстрації), надання законного статусу (надання об'єкту реєстрації офіційного юридичного статусу).

Установлено, що діючим чинним законодавством врегульовано процес реєстрації (перереєстрації) цивільної вогнепальної зброї, проте аналізуючи законодавчі положення виявлено, що власне самого поняття реєстрація (перереєстрація) відсутнє у будь-якому законодавчому документі, що регулюють сферу обігу зброї.

Запропоновано власне авторське визначення поняття реєстраційної адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції у сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї як сукупності правових та практичних заходів, що здійснюються органами поліції з метою реєстрації (перереєстрації) цивільної вогнепальної зброї, її компонентів та боєприпасів з метою забезпечення безпеки громадян та попередження незаконного обігу зброї.

Ключові слова: зброя, обіг, реєстрація, реєстраційна діяльність, цивільна вогнепальна зброя, правове регулювання, контроль за обігом зброї.

Khvostovtsov S.O. Registration administrative and jurisdictional activity of the police as a form of control over the circulation of civilian firearms.

The article covers the issue of registration activities of the police in the field of arms circulation. An analysis of the concepts «registration», «administrative-jurisdictional activity», «weapons circulation» related to the subject of research was carried out, their content was revealed.

An analysis of available scientific research and legislative norms regulating the registration of civilian firearms in Ukraine was carried out. The concept of «registration administrative-jurisdictional activity of the police in the field of control over the circulation of civilian firearms» is defined, the signs and characteristics of such activity are highlighted.

It was established that the registration, administrative and jurisdictional activity of the police is an integral part of state control over the circulation of civilian firearms. This activity is aimed at preventing the illegal circulation of weapons, reducing the number of crimes related to their use, and ensuring the safety of citizens.

It was determined that in order to ensure the effectiveness of the implementation of registration procedures in the field of arms circulation, it is important to form a theoretical base and legal regulation for the qualitative implementation of such procedures. the procedure for registering

weapons, as well as relevant objects owned by legal entities, is fixed in regulatory acts.

It was established that the main purposes of registration are accounting and control (collection and storage of information for accounting and control), authentication (confirmation of the existence and legitimacy of objects of registration), provision of legal status (granting the object of registration official legal status).

It was established that the current legislation regulates the process of registration (re-registration) of civilian firearms, however, analyzing the legislative provisions, it was found that the very concept of registration (re-registration) is absent in any legislative document regulating the sphere of arms circulation.

The author's own definition of the concept of the registration administrative-jurisdictional activity of the police in the field of control over the circulation of civilian firearms is proposed as a set of legal and practical measures carried out by the police authorities for the purpose of registration (re-registration) of civilian firearms, their components and ammunition in order to ensure the safety of citizens and prevention of illegal arms circulation.

Key words: weapons, circulation, registration, registration activity, civilian firearms, legal regulation, control over the circulation of weapons.

Постановка проблеми. Статтею 2 Закону України «Про Національну поліцію» визначено, що основними завданнями поліції є забезпечення публічної безпеки і порядку, охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидії злочинності та надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які потребують такої допомоги. В той же час, на сьогодні є певні види діяльності поліції, які безпосередньо не направлені на виконання її основних завдань, проте опосередковано виконуючи таку діяльність, поліцейські забезпечують захист прав громадян та суспільства нашої держави. Зокрема мова йде про реєстраційну діяльність поліції у сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї. Така діяльність не тільки забезпечує публічну безпеку і порядок, а й у деяких випадках здійснює гарантування особам їхніх конституційних прав – наприклад, право на життя і здоров'я тощо.

Крім того, реєстраційно-дозвільна діяльність поліції є важливим аспектом у забезпеченні законності, протидії корупції та прозорості. Адже для виконання того чи іншого завдання, що стоять перед Національною поліцією є чітка правова регламентація та належна реалізація. Реєстраційно-дозвільна адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції у сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї є специфічною

діяльністю. Це обумовлено тим, що держава, як гарант безпеки, бере на себе відповідальність за регулювання такої діяльності.

Ефективність реєстраційної діяльності поліції в сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї, прямо залежить від наявності чіткого нормативно-правового регулювання.

Врегулювання правовідносин у цьому секторі – це складний процес, що вимагає не тільки організаційної діяльності, а й сформульованого теоретичного підґрунтя. Кожна правова норма повинна бути сформульована з урахуванням конкретних умов та цілей, аби забезпечити очікуваний результат і зробити реєстраційну діяльність дійсно ефективною.

Це засвідчує потребу та практичну можливість формування актуальної наукової думки стосовно реєстраційно-дозвільної адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції у сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї.

Аналіз останніх публікацій. Вивченням проблематики щодо сутності та поняття обігу цивільної вогнепальної зброї займалися багато вітчизняних науковців-адміністративістів: О.М. Бокій, В.А. Гуменюк, С.В. Діденко, Р.В. Миронюк, А.Т. Комзюк, А.Є. Фоменко, Д.С. Чуріков, Т.А. Шумейко та ін. Водночас, питання реєстраційної адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції у сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї серед науковців детально розглянуто не було.

Метою статті є визначення поняття «реєстраційної адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції у сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї», виокремлення ознак та характерних рис такої діяльності.

Виклад основного матеріалу. Реєстраційна адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції є невід'ємною частиною державного контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї. Ця діяльність спрямована на запобігання незаконному обігу зброї, зменшення кількості злочинів, пов'язаних із її використанням, та забезпечення безпеки громадян. Підрозділ Національної поліції, що виконує функції реєстраційної адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції у сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї є відділи контролю за обігом зброї Національної поліції України.

Досліджуючи питання реєстраційних процедур в сфері обігу зброї, О.А. Будь зазначає, що на ефективність здійснення реєстраційних, дозвільних, ліцензійних процедур впливають два взаємопов'язаних компоненти: 1) наявність розвинутої теоретичної бази процедурної діяльності, зокрема здійснення реєстраційних та дозвільно-ліцензійних процедур НП України; 2) вироблення комплексного підходу до правово-

го регулювання процедурної діяльності поліції. Причому успішність утілення останнього аспекту залежить від ґрунтовності змісту першого, інакше кажучи, якісне нормативне регулювання можливо забезпечити лише за умови розкриття сутності і значення реєстраційних та дозвільно-ліцензійних процедур у діяльності НП України [1, с. 141].

В рамках нашого дослідження важливим є аналіз теоретичної бази, законів та виявлення недоліків правового регулювання реєстраційної адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції як форми контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї.

Так, наказом Міністерства внутрішніх справ України від 21.08.1998 № 622 затверджена Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів [8]. Інструкцією також врегульовано реєстрацію (перереєстрацію) цивільної вогнепальної зброї, проте аналізуючи положення даної інструкції власне самого поняття реєстрація (перереєстрація) відсутнє.

Для розкриття сутності поняття реєстраційної адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції у сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї, з'ясуємо спочатку їх юридичну природу та ознаки.

Вищезазначена діяльність здійснюється уповноваженими підрозділами Національної поліції України в межах ідентичної (реєстраційної та дозвільно-ліцензійної) діяльності, яка по суті є видом адміністративних послуг, і, водночас окремим процесуальним провадженням. Реєстраційна діяльність характеризується певним правовим режимом, адже передбачає певні обмеження та контроль з боку держави.

Так, О. Бокій у своєму монографічному дослідженні адміністративно-правового режиму обігу зброї в Україні зазначає, що складовою частиною адміністративно-правового режиму обігу зброї є реєстрація, сутність якої полягає у визнанні державою правоздатності суб'єктів у відповідній сфері. Основою даного режиму є реалізація державного надзору, контролю, обліку, а також оформлення, зберігання та видачі необхідної документації. Взагалі інститут реєстрації є універсальним, адже він не належить лише до однієї галузі права, наприклад, до адміністративного, а є невід'ємною частиною практично у всіх сферах правовідносин. Режим реєстрації у структурі адміністративно-правового режиму

обігу зброї має подвійний характер. З одного боку, це фіксація та збереження певної інформації безпосередньо про зброю, її власника або об'єкт дозвільної системи, з іншого – це видача суб'єкту відповідної інформації про факт реєстрації. Такими суб'єктами можуть бути фізичні або юридичні особи (різної форми власності). Облік власників вогнепальної нарізної та гладкоствольної мисливської зброї, пневматичної, а також холодної зброї здійснюється у відповідній книзі. Проте реєструються не лише власники, а й сама зброя, що знаходиться у власності громадян [2, с. 105]. Облік власників зброї здійснюється в електронній формі засобами ЄРЗ (функціональній підсистемі «Єдиний реєстр зброї» єдиної інформаційної системи МВС) [5].

Зауважимо, що в нормативно-правових актах закріплені порядок реєстрації зброї, а також відповідних об'єктів, що знаходяться у власності юридичних осіб. Реєстрація господарської та підприємницької діяльності, пов'язаної з обігом зброї, тісно переплітається з видачою ліцензій на певний вид діяльності (продаж, виробництво, перевезення тощо). Цей процес легалізації є ключовим для підтримання громадської безпеки, оскільки дозволяє здійснювати таку діяльність виключно під контролем уповноваженого органу. Тобто реєстрація у відповідному органі є необхідною умовою для законної роботи в сфері обігу зброї.

У нормативно-правових актах, що регулюють реєстраційні процедури сфери обігу цивільної вогнепальної зброї наразі відсутнє, тому спробуємо віднайти поняття даної дефініції в інших документах та працях вчених.

Так, Кузніченко С.О. та Феделеш М.М. зазначають, що власне реєстрація спрямована на досягнення чотирьох цілей: 1) внесення інформації; 2) фіксації юридично значимих фактів або статусів та їх облік; 3) посвідчення зареєстрованих фактів або статусів; 4) контроль в тій області, в якій здійснюється реєстрація. Саме у цих чотирьох цілях нами спостерігається поліфункціональність реєстрації як різновиду спеціальної адміністративної процедури [3, с. 46].

Так, «Юридична енциклопедія» Шемшученко Ю.С. надає наступне визначення поняттю реєстрація – внесення до відповідних списків, реєстру або спеціальних книг чи журналів, окремих відомостей щодо будь-яких осіб, організацій, цінних паперів, майна або ін. матеріальних об'єктів, документів, нормативно-правових актів, особистих немайнових прав фізичних чи юридичних осіб та інше або письмовий запис чи фіксація ін. чином (напр., електронними засобами) певних фактів, подій та явищ з метою їх обліку і контролю, засвідчення дійсності та надання їм законного (легітимного) статусу. Здійснюється службовими особами відповідних ком-

петентних державних органів або ін. спеціально уповноваженими на те фізичними чи юридичними особами (реєстраторами) [6].

Отже, якщо коротко підсумувати, то дане поняття трактується як процес внесення інформації про осіб, організації, майно, документи та інші об'єкти до відповідних списків, реєстрів чи журналів. Головними цілями реєстрації є облік і контроль (збір і зберігання інформації для ведення обліку та контролю), засвідчення дійсності (підтвердження існування та легітимність об'єктів реєстрації), надання законного статусу (надання об'єкту реєстрації офіційного юридичного статусу).

У контексті нашого дослідження вищенаведені визначення не охоплюють всіх аспектів розгляданого поняття, оскільки зосереджуються переважно на технічній стороні процесу. Хоча, безумовно, вони містять деякі важливі ознаки. У юридичній літературі та українському законодавстві існує кілька підходів до трактування поняття "реєстрація". В той же час, аналізуючи велику кількість нормативних документів, які регулюють реєстраційні правовідносини, визначення самого поняття «реєстрація» зустрічається досить рідко.

Так, згідно статті 2 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» термін «державна реєстрація речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» визначається як офіційне визнання і підтвердження державою фактів набуття, зміни або припинення речових прав на нерухоме майно, обтяжень таких прав шляхом внесення відповідних відомостей до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно [7].

Шукане поняття складається з таких частин як «реєстрація», «адміністративно-юрисдикційна діяльність», «обіг зброї».

Для формування авторського поняття «реєстраційна адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції у сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї» звернемося до визначення поняття науковця Безпалової О.І., для трактування поняття «адміністративно-юрисдикційна діяльність». Так, авторка зазначає, під адміністративно-юрисдикційною діяльністю поліції у вузькому сенсі слід розуміти врегульовану нормами адміністративного права підзаконну, виконавчо-розпорядчу діяльність органів та підрозділів поліції (їх посадових осіб), у рамках якої відбувається розгляд визначеної у КУпАП категорії справ про адміністративні правопорушення, за результатами чого у відповідній процесуальній формі приймаються рішення про застосування до правопорушників заходів адміністративного примусу, накладення адміністративних стягнень, застосування заходів впливу до неповнолітніх або про закриття справи [4, с. 81].

Висновки. Отже, реєстраційна адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції у сфері контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї – це сукупність правових та практичних заходів, що здійснюються органами поліції з метою реєстрації (перереєстрації) цивільної вогнепальної зброї, її компонентів та боєприпасів з метою забезпечення безпеки громадян та попередження незаконного обігу зброї.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Будь О.А. Поняття та значення реєстраційних та дозвольно-дозвоільних процедур у діяльності Національної поліції. *Право і безпека*. 2022. № 3 (86). DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2022.3.12> (дата звернення – 10.08.2024).
2. Бокій О.М. Адміністративно-правовий режим обігу зброї в Україні : моногр. Одеса. ОДУВС. 2012 р. 244 с. URL: <https://dspace.oduvs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/57ae11f0-337b-4c3a-ad61-b9d09599b0cd/content> (дата звернення – 10.08.2024).
3. Кузнiченко С.О. Визначення сутності поняття реєстрації як спеціальної адміністративної процедури. С.О. Кузнiченко, М.М. Феделеш. *Юридичний бюлетень: наук. журн. редкол.: О.Г. Предместніков та ін.* Одеса: ОДУВС, 2015. Вип. 1. (1). С. 40–47. URL: <http://dspace.oduvs.edu.ua/handle/123456789/1089> (дата звернення – 10.08.2024).
4. Безпалова О.І. Особливості адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції. *Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття*. Харків, 2019. С. 79–82. URL: <https://pp-ss.pro/wp-content/uploads/2020/06/%D0%91%D0%B5%D0%B7%D0%BF%D0%B0%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0.pdf> (дата звернення – 10.08.2024).
5. Про затвердження Положення про функціональну підсистему «Єдиний реєстр зброї» єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ : Наказ МВС України від 10.01.2022 № 2 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0090-22#Text> (дата звернення – 10.08.2024).
6. Юридична енциклопедія. В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін.. К. : «Укр. енцикл.», 1998. (неофіційна версія). URL: https://cyclor.com.ua/content/view/1290/58/1/12/#google_vignette (дата звернення – 10.08.2024).
7. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : Закон України від 01.07.2004 № 1952-IV.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15#Text> (дата звернення – 10.08.2024).

8. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів,

споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів: Наказ МВС України від 21.08.1998 № 622 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#Text> (дата звернення – 10.08.2024).